

تَبَيُّنٌ

مجلة جمعية القاهرة الخيرية الأرمينية العامة

ՏԵՉԵԿԱՏՈՒ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԳԱՅԻՐԷ Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԻՒՆ

المدير المسئول ا. صاروخان - ١٥ شارع صمد الدين - تليفون ٥٥٦٣٦ - صندوق بريد ٧١٧ القاهرة

Ը. ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 1-10

ՅՈՒՆ.—ՀՈԿՏ. 1964

ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ

Մեր անմիջական ուշադրութիւնը կը գըրաւէ երիտասարդութեան որոնումը՝ գտնելու ինքզինքը եւ ըստ այնմ դիրքաւորուելու համար: Ամէն տեղ, առօրեայ կամ գեղարուեստական կեանքի մէջ, երիտասարդութիւնը կարծես այդ որոնումի չղայնութիւնը կ'ապրի, անհանդարտ է եւ վազելու, արագ հասնելու մարմաջէն կը տուայտի: Հասնի՛ր ու վայելել Վառֆ, դիրք, հարստութիւն:

Ամէնուն տրուած չէ կարողութիւնը ալդարչախին յոգնութիւնը անխոռով աւանելու, ուստի եւ ներքին յուսահատութիւն մը, վերաւոր հպարտութիւն մը, մշտնապատ տեսիլներ կը դիրքացնեն անոր բնականօրէն կեանքէն շեղումը:

Անոնք որ յաղթական եւ կամ բեքեւ վնասով դուրս կուգան ներկայ ժամանակներու հոգեխոռով պայքարներէն, երբեմն բախտի շիւքացածներն, եւ բացառիկ ձիրքերով օժտուած անհատներ են: Ընկերութիւնը ոչ մէկ տեղ չ'օգնէր երիտասարդութեան՝ գտնելու ինքզինքը:

Առաջ կար կրօնաբարոյական միջավայրը,

ըն, ընտանեկան առողջ շունչով զօրացած: Զարգացումը եւ հօրեմական գործի յաջողութիւնը տեղ չէր ձգեր արկածախնդրութիւններու:

Ամուսնութիւնը ամպիովանի մըն էր երիտասարդութեան, եւ գաւակներու հանդէպ պատասխանատուութիւնը անվիճելի ժառանգութիւն մը:

«Տունէն դուրս»ը որ պատերազմներու հետեւեցաւ առաջին շփոք յարուցանող ազդակը եղաւ: Ազատութիւնը՝ նոխացնելու տեղ անհատը՝ գայն վերածննց գերիի մը որ անգիտակից է իր գերութեան կամ կ'անտեսէ գայն ինքնախաբէութեամբ:

Երկրորդ ազդակն եղաւ մզլոտած պատերով եկեղեցիներու եւ դպրոցներու մըրնոլորտը ուր պարմանին չի կրնար շփեղ երիտասարդութեան մը կերպարանալիտումը ունենալ:

Այդ մթնոլորտը բեռնաթանկ չունին ազդեցութեան հմայքը, որովհետեւ մեծ մասով, ընտրեալներ եւ կոչեցեալներ չեն: Անոնց անձնական կեանքի եւ գաղափարաբանութեան շեշտը ծուռ տեղ դրուած է, ինչ որ չի վրիպիր աչքէն երիտասարդութեան մը որ որոնումը մէջ է:

Երրորդ ազդակը ընտանեկան կեանքի

քոյլ կամ խիստ բնոյքը եղած է: Կան ծնողներ որոնց փառասիրութիւնը խօստը կը համեմատի իրենց գաւակներուն մտային ու հոգեկան կարողութիւններուն: Երբեմն, հայր ու սղայ, մայր ու աղջիկ, բնագոյային կսպ մը ունէին եւ ծնողքին խօստութիւնը ընդհանրապէս ըմբոստութեան չէր մղեր զիրենք, ոչ ալ անոնց քոյլութիւնը պատճառ կ'ըլլար մոլորումներու:

Իրիկնամուտին դէմ վառ լուսամուտ մը, եւ Կիրակնամուտի խունկին բոյքը հրաշագեղ վարագոյրի մը նման կ'իջնէր այդ խնստութեան եւ կամ այդ քոյլութեան վերեւ: Ընտանիք, եկեղեցի, դպրոց իրար կը լրացնէին:

Բնական է թէ որոշ փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենային նոր գիւտերու եւ նոր պայմաններու ամեղձումովը բայց, ոչ ոք կը սպասէր որ ամէնէն անելի վնասուողը երիտասարդութիւնը ըլլար: Մարդիկ մտոցած էին կարծես իրենց փորձութիւններովը լեցուն երիտասարդութիւնը եւ ալ չէին տեսներ իրենց շուրջի հետաքրքիր, սորվելու, տեսնելու, մեկնաբանելու տեղով լեցուն աչեքը:

«Թող վայելեն ինչ որ մենք չկրցանք վայելել» ըսին ու ձգեցին որ անոնք առանձին տանին իրենց հատուկապէս պայքարը: Թեթեւումներու առջեւ ծիծաղեցան, պատահական յաջողութիւններէն փառաւորուեցան բայց ոչ ոք լրջօրէն մտաւեցումեցաւ այն ազդեցութիւններով որոնցմով կը հատուկաբար երիտասարդութիւնը, ինչպէս սինեման, պարերը, ֆոքթէյլ փարթիւնները, եւ այլ ժամանցներ:

Հիմա, երբեմն կը կարդանք ամերիկեան քերթերու մէջ թէ սանձարձակ երիտասարդութիւն մը ըրածը, քողածը չգիտեր նոյնիսկ երկրորդական վարժարաններու մէջ:

Երբ հաշուեմք ռիթմներու, անձնասպանութիւններու, յիմարութիւններու դէպքերը ամենուրեք, բնագոյական վախ մը կը պատէ մեզ: Երիտասարդութիւնը անօգնական ձգած ըլլալու յղանահարութիւնովը կը հալածուինք:

Միտքարուելու կէտեր ունիմք հարկաւ: Գեռ չենք հասած հոգախտաբանութեան այն աստիճանին ուր ստիպուած ըլլանք մեր վարժարաններուն մէջ պահել հոգեբայժներ: Ոչ ալ հաեոյքի համար գողութիւններ, սպաննութիւններ, անուանգումներ ընող երիտասարդներ ունիմք. բայց, ո՞վ կրնայ երաշխատել թէ դպրոցներէ դուրս մնացած չափահաս տղաք ու աղջիկներ, սխալ ստպարէզներու մղուած դպրոցականներ, ուսումէն վերջ կուտակեցան մաղումի եկեղեցուածներ, նիւթական նեղ պիտունէով ամուրի մնացածներ՝ իրենց յուսախաբութիւնները մոռացումի պիտի չտանին խորք միջշավայրերու մէջ:

Որպէսզի դրամը եւ կեանքի վայելքը ամէն բան չըլլայ մեր երիտասարդներուն համար, ինչ որ է այժմ Ամերիկայի եւ կարգ մը ուրիշ երկիրներու մէջ, հարկ է որ մօտէն հետեւիմք մեր երիտասարդութեան հոգեկան ապրումներուն եւ մեր փառասիրութիւններուն չգոհեմք զանոնք: Պարտաւորութիւններու եւ պատասխանատուութիւններու գիտակցութիւնը զարգացնելով անոնց մէջ, վտտահած կ'ըլլանք անոնց կարողութիւններուն:

Որպէսզի յաջողիմք այս նուիրական երպատակը իրագործել հարկ է որ մեր եկեղեցիները եւ վարժարանները, մեր ակումբները, մանաւանդ մեր ընտանեկան յարկերը վերագտնեն իրենց կորսնցուցած հմայքը: Արհեստներու թէ արուեստներու, ազատ ապարէզներու թէ համեստ գործառնութիւններու մէջ երիտասարդութիւնը պէտք է փաշտելու, եւ ոչ թէ նորը, փայլունը, աչք շագնողը ցուցաբերելու մէջ: Սեա թէ ո՞ր է կնոջ դերը եւ դիրքը: Որպէս ապագայ ընկեր կամ որպէս մայր, կնոջ պարտքն է քստեղծել այն միջավայր որ պիտի կարողացնէ երիտասարդութիւնը հանդարտ եւ վրստահ փայլելով յառաջանալ եւ ցեղին հոգեկան առողջութիւնը անխաթար պահել:

Հին ժամանակները խիստ էին ծնողները բայց շատ մօտ էին իրենց գաւակներուն: Այժմը հիւանդագին անտարբերութիւն մը կը

տիրէ անոնց միջեւ : Այդ պէտք է դարձան-
ուի տունէն ներս եւ տունէն դուրս :

Պարերէ, սինմաներէ, ֆոքէյլ փար -
քիներէ, յիմարական եւ քեքեւտլիկ խօ -
սակցութիւններէ ոչ մէկ օգուտ կրնայ ֆա-
ղիլ երիտասարդութիւնը : Այդ վայելքներէն
գրկուածներն ոչինչ կը շահին ծուռ ֆամբա-
ներով հոն հասնելու իրենց արշաւովը : Լուրջ
աշխատանքով արհեստի մը, ասպարէզի մը
տիրացող երիտասարդն է, — տղայ կամ աղ-
ջիկ — որ կրնայ ազգայ ունենալ եւ կեանք-
էր վայելիլ առողջ մտքով ու մարմինով, ինք-
նագարգացումով գրաւել ընկերային դիրք,
ու կարգիլ ընտանեկան տոհմիկ բոյն :

Երիտասարդութիւնը, ներկայ դարուս,
իրաւումէ ունի որոնումի : Բայց այդ որոնու-
մը, պէտք է ըլլայ ազնիւ նկարագրի կագ-
մութիւն որուն համար համալսարանական
սխտղոսներ պէտք չեն :

Հ. Կ. ՍԻՐԱՆ ՍԵՉԱ

Հ Ա Յ Ե Մ . . . (*)

Թէեւ անգլերէն կը գրեմ ու հակառակ
անոր որ ծնունդով ամեթիկացի մըն եմ, ինք-
զինքս կը նկատեմ հայ գրող մը :

Գործածա բառերս անգլերէն են :

Միջազգայրը, որուն մասին կը գրեմ Ա-
մերիկեան է :

Ոգին որ կը ստիպէ ինձի, սակայն,
հայ է :

Ուրեմն հայ գրող գրող մըն եմ ես :

Սորապէս կը սիրեմ հայ գրողներու մեծ-
ընտանիքին պատկանելու պատիւը :

Հայ ժողովուրդին ազնուականութիւնը,
քաջութիւնը, ուշիմութիւնը, խիզախութիւ-
նը, պաշտպանութիւնը, հեղեանքը, սրամտու-
թիւնն ու անվեհերութիւնը հպարտութիւն
կը պատճառեն ինձի :

Այս բարեմասնութիւնները ճշմարիտ բո-
լոր հայերու ժառանգութիւնն են :

Անոնք սնուցած են եմ կեանքս սկիզբէն
ու ես երախտապարտ եմ :

Աշխարհ երբեք չի կրնար նուաճել բա-
րի ժողովուրդ մը :

Եթէ զրկուած ենք մեր հայրենի հողէն,
աշխարհ մեր հայրենիքը կ'ըլլայ :

Եթէ զրկուած ենք մեր կառավարուիթե-
նէն, հայու ոգին կ'ըլլայ մեր կառավարու-
թիւնը :

Ո՛չ մէկ քաղաքական ուժ կրնայ դաւա-
ճանել մեզի :

Օգտակարապէս ապրելու բաղձանքը զօ-
րաւոր է հայուն մէջ :

Հայուն ուժը թիւերուն մէջ չէ, այլ ան-
հատին սրտին մէջ է, իբր անհատ՝ առան-
ձիւն :

Ատիկա միակ ճշմարիտ ուժն է, որ մար-
դիկ իբր անհատներ կրնան ունենալ :

Այն ուժը որ կը գոնուի թիւերուն մէջ՝
ստորագաս ու անարժէք ուժ մըն է : Անաս-
նային ուժ մըն է այդ : Ատիկա անպատուա-
բեր է քաղաքակրթուած անձերու համար :

Ինչ որ ատիկա գուի կը հանէ, անար-
ժէք է մարդուն ազնուացման ու բարութեան
աճեցումի պատմութեան մէջ :

Գալիք տարիներու ընթացքին, նոյնիսկ
եբբ աշխարհ վայրենութիւններու մէջ միւր-
ճուի, հայը հարապատ պիտի մնայ այն հո-
գեկան օրէնքներուն որ իր ժառանգութիւ-
նը կը կազմեն :

Պիտի աճինք մենք : Ո՛չ թէ թիւերով :
Ո՛չ թէ աշխարհի մէջ աննպատակ կերպով
սպրող մարդերով : Այլ մարդերով՝ որ կը
ճանչնան իրենք գիրենք, իրենց ցեղը, իրենց
ժառանգութիւնը ու իրենց պատասաւորու-
թիւնները՝ ազնուօրէն ու արդիւնաւէտ կեր-
պով ապրելու : Պիտի աճինք մարդերով՝ ու-
րեւեք աշխարհի մէջ ժամանակին վատուածը
չեն :

Բարի ծնած մարդիկ այս աշխարհէն ա-
ւելի լաւ աշխարհի մը արժանի են : Լաւ աշ-
խարհը, ուրեմն, պէտք է չինուի մարդերով :

Հայու ոգին զօրաւոր ոգի մըն է : Ատի-
կա չի պարտուիր չար աշխարհով մը : Ընդ-
հակառակը, անիկա պարտութեան կը մատ-
նէ այդ աշխարհը : Այդպէս կ'ընէ իրեն լա-

նալով այդ աշխարհը, առանց ասպականուելու անկէ :

Ես կը հաւատամ մարդուն բարութեան : Ես կը հաւատամ որ մարդուն ճակատագիրը ազնիւ ճակատագիր մըն է : Կ'ատեմ այն ուժերը որ կ'աշխատին բնաջնջել մարդուն ազնւութիւնը :

Հայ եմ ես :

Գրող մըն եմ ես :

Իմ դէնքս աշխարհի ասպականեալ ուժերուն դէմ անաչառ աչք, անկեղծ միտք, մաքուր սիրտ եւ խանդակաթ ողի մըն է, որ կը ստիպէ ինձի գրելու :

Այս փոքր դիրքը կը պարունակէ իմ գրութիւններէս տմանք :

Ուրախ եմ որ քէջ մը բան, որ ըսած եմ եւ ըսելու վրայ եմ, հոս պիտի վերադարձուի այն լեզուին որուն ողին ստիպեց զիս խօսելու : Հասցատանի սքանչելի լեզուն :

ՈՒՒԼԻՐՄ՝ ՍՍՐՈՅԵԱՆ

(*) Այս էջը իբր յառաջաբան գրուած է Սարոյեանի ՀԱՅՆ ու ԱՇԽԱՐՀԸ պատմը — ւածքներու հայերէն հատորին :

**ՅՈՐԵԼԵԱՐ
ԱԼ. ՍԱՐՈՒԽԱՆԻ**

Ազրբիլի սկիզբը, Գահիրէի մէջ, արժանալի ճանդիտութեամբ ատենեցաւ բարձր մաշնորհ արուեստագէտ եւ կոբոլի ազգային գործիչ Ալեքսանտր Սարուխանի 40ամեայ վաստակին յորեկանը, հովանաւորութեամբ Սրաբական Միտցեալ Հանրապետութեան փոխ-վարչապետ եւ Մշակոյթի ու Ազգային Արեւելումի նախարար Տոքթ. Ապաէլ Քաւէր Հաթէմի :

Յորեկնական ճանդիտութիւնը սաղարւած էր եզրագոհալ Գեղարուեստաւորաց, կոկանեան եւ Տիգրան Երկաթ Մշակ. Միութիւններու կողմէ, գործակցութեամբ ԱՄՂԻ Լրագրողներու Ընկերակցութեան եւ նախագահութեամբ երեք հայ յարանուանութեանց

հոգեւոր պետերուն :

Կազմակերպութիւններու եւ անձնաւորութիւններու անուններուն վերի թուումը պերճախօս սպասոյցն է հանդէսին տարօրութեան եւ Յորեկնարին վայելած համբաւին, որ շատոնց արդէն անցած է մեր ազգային պարունակէն եւ ազատ համարձակութեամբ մուտք գործած՝ միջազգային քաղաքական եւ դեղարուեստական շրջանակներէն ներս : Արդարեւ, Սարուխան այն սակաւաթիւ հայերէն մէկն է, որ տասնամեակներ առաջ մեր ցեղին անունն ու տաղանդին յոյսը տարածեց Միջին Արեւելքի մտաւորական եւ պետական մարզերուն մէջ, արաբաւոր եւ Փրանսատառ մամուլէն հիացական սիւնակներ խելով, ջերմ բարեկամութիւն մը ապահովելով հայ ժողովուրդին բարեկամութիւն՝ որ հիմնուած է արժէքի ճանաչողութեան եւ ստեղծագործ ողիի զնա հաստութեան վրայ :

Չափազանցեալ դիժերու այս արտեսաւոր՝ ծաղրանկարչութիւնը, — որուն Սարուխան անդիմող ողիով պիտի հակադէ իր դիւար՝ երգիծանկարչութիւնը, — համեմատաբար նոր ու նրբին ստպարէզ մըն է, որ իր աշխատանքին նախ կը պահանջէ տաղանդ եւ ազատ պատրաստութիւն : Անկազմաւորին, լարծուն դետին մըն է, ինչպէս՝ երգիծանքը զրականութեան մէջ, ուր սակաւ դէմքեր կրնան երկար ժամանակ ուղիղ պահել իրենց հասակը. այսինքն՝ չիճալ ընթացիկի, հասարակի եւ դուհիկի բունն հոսանքին մէջ :

Այդ գորաւոր փորձութենէն յաղթական դուրս եկող արուեստագէտ մըն է Սարուխան, որուն հետաքրքրութեան նիւթը մարդըն է գլխաւորաբար եւ կեանքը՝ ընդհանրապէս : Քանի մը ան զիժեթ բաւական են իր «գոհ»ին ներաշխարհը յուզող զգացումները թուղթին վրայ սեւեռելու եւ Փիզիքական բնորոշիչ կողմերը արտայայտելու համար : Արուեստագէտին փնտռածը խորքն է մարդոց մէջ, դրական կամ թխտական ուղղութեամբ : Իր աշխատանքին մէջ, ըն-

զունուած բացառութեամբ մը, չարամիտ մէկը չէ անիկա, այլ՝ շարածճի մը. աստ թէ ինչո՞ւ՝ Սարուխանին թիրա՞ր ծառայող մարդիկը, պետական անձնակորուսիւններ կամ պարզ տիպարներ, չեն վշտանար ու թշնամանար անոր հանդէպ, այլ՝ փայփայուած, հարգար կը գգան տաղանդաւոր արուեստագէտին ու շարքութեան արժանացած ըլլալուն համար... եւ մի՛ մոռնաք, թէ այս երեսօյթը կը պարզուի Միջին Արեւելքի նման խտտաբարոյ ընկերութեան մէջ:

Յորեկինական հանդէպին խօսք անող արարեղէն «Ալ-Ախպար» օրաթերթի խմբագրապետ Մուսթաֆա Ամին «աբաբական ծագրակարչութեան հայր» կոչած է Սարուխանը, որ զառասուն տարիներէ ի վեր դարգարած է եզրպատական կարեւոր թերթերուն կէտերը. իր ծաղրանկարները յաճախ արտասպունգած են երոպական եւ ամերիկեան մամուլին կողմէ, ինչպէս՝ «Նիւ Եորք Փայմօյ»ի կիրակեօրեայ թիւերուն մէջ: Սարուխանի ստեղծած տիպարը, «էլ Մասրի էֆէնտին», որ կը համապատասխանէ Միացեալ Նահանգներու «Ընքըլ Սէմ»ին, ճանչցուած ու փնտռուած արտայայտութիւնն է եզրպատական հանրային կարծիքին: Իսկ համաշխարհային Բ. Պատերազմին անոր ստորագրած ծաղրանկարները, որոնք հետագային ամփոփուեցան ու լոյս տեսան «Այս Պատերազմը» անունը կրող հատորի մը մէջ, Գաշաակիցներու կողմէ կարեւոր նպաստ մը նկատուեցան Առանցքի ուժերուն դէմ մղուող կռիւներու ընթացքին եւ արուեստագէտը արժանացաւ մամուլըր գնահատութեան:

Սարուխան ծնած է 1898ին, Արտանուշ, Կովկաս: Նախակրթութիւնը առած է Պոլիս, իսկ մասնագիտական ուսումները՝ Վիեննայի շեղարուեստից սկիզբնախիւն մէջ, դասընկեր ունենալով իտմը մը անուանի արուեստագէտներ, ինչպէս՝ քանդակագործ Արա Սարգսեան, Հայաստան, նկարիչ Օննիկ Աւետիսեան, Եզրպտոս, եւ ուրիշներ: 1924էն ի վեր կը բնակէր Գահիրէ եւ իր կեանքը կը շահի... աշխատակցելով արաբական

«Ռոյ էլ Եուէֆ», «Ալը Սաս» եւ «Ախպար էլ Եոմ» թերթերուն: Կազմակերպած է բազմաթիւ ցուցահանդէսներ Գահիրէի եւ արաբական այլ մայրաքաղաքներու մէջ. հրատարակած է «Հայկական Սինեմա» հայերէն եւ «Լա Քարաւան» ֆրանսերէն երգի-ծաթերթերը:

Սարուխան կանուխէն իր անունը կտակած է հայ գրականութեան պատմութեան, «Ընկեր Փանջուներ»ի հոյակապ ծաղրանկարչութեամբ եւ դեղատիպ հրատարակութեամբ 1938ին: Այդ թուականէն ի վեր իր համբաւը անբաժանելի դաշձած է մեծանուն Երուսաղ. Օտեանէն, կազմելով տաղանդի՛ խորքի ու ձեւի՛ ներդաշնակ մեծութիւն մը: Համահասարակ արժանիքէն ծնած այս գլուխ-գործոց հատորին ընթերցումն ու նկարները ենթական — հայ մարդը — սկիզբը կը մղեն լիահազազ ծիծաղի որ, սակայն, վայրկեաններու թաւալումին հետ կը վերածուի տիտը խորհրդածութեան, ի տես անոնց մէջ թաքնուած մարդկային անաղտ ողբերգութիւններու, հայ գործիչներու մանկամիտ գործունէութեան, իսկական բացատրութեամբ՝ աղլալնա արկածախնդրութեան հեռեւանքով: Վերջին տարիներուն Սարուխան լոյս ընծայեց անմահ Յակոբ Պարոնեանի «Մեծագատիւ Մուրացկանները, գրիչի ու վրձինի ուրիշ գլուխ-գործոց մը, «Մենք Մեր Ակնոցէն», «Տե՛ս Խօսքերդ» հատորները, եւ թատերախաղ մը:

Սարուխան ինքնասուրը կամ կղզիացեալ արուեստագէտ մը չէ. իր վայելած համբաւէն գինովնալով՝ հեռացած չէ հայ կիսմբէն. ընդհակառակն, անիկա լայն բաժին ստանձնած է մեր մշակութային ձեռնարկներու, բարեսիրական միութիւններու մէջ եւ սերտօրէն կապուած՝ մեր ազգային առօրեային ու պայքարին, վրձնով, խօսքով ու գրիչով, որպէսզի գաղութահայ աշխարհ տրտում կեանքը չմթաւնի եւ ազգային հաստատութիւնները շարունակեն իրենց անխափան, արդիւնաշատ ընթացքը:

Հրտարելի աիւրէն՝ սրտագին կ'ողջու-

նենք նեղոսի ավերուն վրայ ապրող ու ըստեղծագործող մեծագոյն հայ ծագրանկարիչն ու անխոնջ ազգային դործիչը, յորեկար Սարուխանը, եւ կը մաղթենք որ կա-

նաչ մնայ իր կեանքին արեւը եւ բեղուն՝ վրձինը :

Ա. Լ. Փ.

Յ-Մ.

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻԻՆ

— Հ. Բ. Ը. Միութեան Ամերիկայի Կեդ. Յանձնաժողովը 20.000 (քսան հազար) տոլարի փոխառութիւն մը բրաւ Պուէնոս Այրէսի Բարեկործականի տեղական վարչութեան, Միութեան սեփական շէնքին կառուցումին օժանդակելու համար : Միութեան Տունը կը գտնուի ԱՍԵՎԵՏՓ փողոցին վրայ, Ազգային Սուղեղողարանի եւ Ս. Գր. Լուսաւորիչ Մար. Եկեղեցւոյ հանդիպակոց կողմը :

— ՏԻԹԻՆԹԻ մէջ կը կառուցուի ՀԱՅ-ԿԱԿԱՆ փառաւոր եկեղեցի մը, որուն հիմնարկէքը կատարուեցաւ ընթացիկ տարւոյ Մարտ 22ին, Ծագրագործի օբր : Տաճարին շինութիւնը կ'աւարտի 1965ին : Եկեղեցւոյ կողքին աւարտած է շինութիւնը մշակութային Տան : Այս գոյգ շինութեանց ծախս նախատեսուած է ՄԻԿ ՄԻԼԻՆ տղար, որուն ԿէՍԸ վճարած են Բարեկործականի Վարիչ Մարմինը եւ կարգ մը անդամներ : Միութեան բարեջան Նախագահը՝ Պր. Ալեք Մանուկեան 260.000ով, իսկ Կեդր. Վարչութեան անդամ Պր. Եղւարդ Մաքսիկեան 160.000 տոլարով իրենց մասնակցութիւնը բերած են այս մեծածախս շինարարութեան :

— Բարեկործականը, 1962ին ունէր 15 սեփական վարժարաններ, 3577 ուսանողներով եւ 273 ուսուցիչ-ուսուցչուհիներով : Վերոյիշեալ վարժարաններուն չորսը՝ (Մելքոնեան, Յովակիմեան-Մանուկեան, Դարուհի Յակոբեան եւ Լաղար Նաճարեան-Գալուստ Կիւլպէնկեան) Երկրորդական վարժարաններ են :

— Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի շրջանակի մասնաճիւղերուն թիւն է 27, իսկ ան-

դամներուն թիւը՝ 2000 :

— Գանատայի, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներու մեր մասնաճիւղերուն թիւն է 102, իսկ անդամներուն թիւը՝ 17760 :

— Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ունինք 60 մասնաճիւղ, 7700 անդամներով :

— Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդրոնական Վարչութիւնը ԲԱՐԵՆԱՐ ԱՆԴԱՄԻ տիտղոսը շնորհեց ՊԱՂՏԱՏԻ մէկը մասնաժողովի երկարամեայ ատենապետ Պր. Ժիրայր Գարբիէլեանի, որ բացի բարոյական գետնի վերայ իր տարած անշահախնդիր ծառայութիւններէն, վերջերս ալ 3000 տոլարի գումար մը նուիրած է մեր կաղմակեղպութեան :

Արձագանգ Հայրենի Աշխարհէն .-

— Վերտոր Համբարձումեան, հինգերորդ անգամ ըլլալով Հայաստանի դիտութիւններու ակադեմիայի նախագահ ընտրուած է :

— Երեւանի մէջ տնտուած է ՄԻՒԹԱՐ ԳՈՇԻ ծննդեան 750ամեակը : Որոշուած է մեծ առակազրին նուիրուած թանգարան մը հիմնել ԻՋԵԻԱՆԻ մէջ :

— Արեւանի երաժշտագէտ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ պորթուէստուած է Վրացական Ժողովրդական Արտիստ տիտղոսով :

— Հայաստանի Աշխարհագէտներու անդրանիկ համագումարը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ : Ընկերութեան նախագահն է Փրոֆ. Ա. Պաղտասարեան :

— Դանիէլ Վարուժանի ծննդեան 80ամեակին առթիւ, Երեւանի Ա. Միասնիկեան հանրային գրադարանին մէջ սարքուած է ցուցահանդէս :

— Փրոֆ. Գէորգ Աբով արժանացած է

«Բանասիրական դիտութիւնները Տոբոլ» տխուրութիւն, իբր «Գարբիէլ Սունդուկեանց» հայերէն եւ ռուսերէն արժէքաւոր մենագրութեան համար, որ լոյս տեսած է արդէն:

— Թիֆլիսի մէջ բեմադրուած է «ՄԽԻԹԱՐ ՍՊԱՐԱՊԵՏ» երեք արարնոց թատերախաղը, որուն հեղինակն է Հայաստանի անուանի դրագէտներէն ՍԵՐՕ ԽԱՆՉԱՏԵԱՆ, որ իր ներկայութեամբ պատուած է հառաքոյթը:

— Երեւանի մէջ լոյս տեսած է Սեդրակ Բարխուդարեանի «Միջնադարեան Հայ ճարտարապետներ եւ քանդակագործ վարպետներ» հատորը: 221 էջոց այս կարելորդ աշխատութեան կցուած են շատ մը լուսանկարներ:

— Էտկար Յովհաննէսեան, Հայաստանի երիտասարդ եւ տաղանդաւոր երգահաներէն, պատրաստած է երաժշտութիւն մը, նայիրի Չարեանի ԱՐԱ ԳԵՂԵՅԻԿ ողբերգութեան վրայ, որ պիտի բեմադրուի այս տարի, համերգային դահլիճին մէջ:

— Երեւանի երաժշտական կատակերգութեան թատրոնը, Հայաստանի կառավարութեան որոշումով, այսուհետեւ պիտի կոչուի Յակոբ Պարոնեանի անուամբ, մեծ երգիծարանին ծննդեան 120ամեակին առիթով:

— Հայաստանի դիտութիւններու ակադեմիայի լեզուաբանին նուէրը դրկուած է փարիզարեակ երաժիշտ Աւետիս Մեսումեանցի կողմէ, իտալացի հռչակաւոր երգահան ՍՔԱՐԼԱԹԻԻ ՏԻԳՐԱՆ օբերայի փարթիսիոնը, զոր հայ երգահանը ընդօրինակած է Վենետիկ երթալով:

ԵՐԱՆՍԱԳԻԷՏ ԶԱՒԱԿԸ

Իրհօր ծննդեան 100ամեակին առիթով, Մանչեսթրի առեւտրականներէն եւ Միութեան տեղւոյն մասնաժողովի անդամներէն ՏԻԱՐ ՊՕՂՈՍ ԱՍՏԲԱՃԵԱՆ

25.000 (քսանը հինգ հազար) տոլարի դուրս մը նուիրած է Միութեան, որ անձեռնմխելի պիտի մնայ եւ անոր հասոյթները պիտի յատկացուին զուտ մարդասիրական նպատակներու: Այս նուիրատուութիւնը պիտի կոչուի

ԱՏԵՓԱՆ ԱՍՏԲԱՃԵԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Իր ծնողացը յիշատակին գուրդուրանքը ունեցող այս պատուական հայուն օրինակը մաղթենք որ վարակիչ ըլլայ մանաւանդ մեր երիտասարդութեան համար...

ՇՆՈՐ ՀԱԿԱԼԻԻ

Գահիրէի Հ.Բ.Ը. Միութեան Վարչութիւնս իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ այն բոլոր ազգայիններուն, որոնք զանազան առիթներով չմոռցան Միութեան Մշակութային ձեռնարկները եւ իրենց նիւթական օժանդակութեամբը քաջալեր հանդիսացան անոնց:

Նոյնպէս սրտազին շնորհակալութիւններ ճարտարապետ Պր. Յարութիւն Մարդարեանի, Պր. Գրիգոր Պատմաճեանի եւ հայրենադարձ Պր. Բարսեղ Թաշճեանի որոնք իրենց զրեւական նուէրներովը ճոխացուցին Միութեանս ԵԱԳՈՒՊ ԱՐԹԻՆ դարանք:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐԸ

ԱՐՐԱՀԱՄ ՓԱՇԱ ԲԱՐԹՈՂ

(1850-1914)

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Բարերար անդամներէն է Արրահամ Փաշա Բարթոյ Կիւլպէնեկեան, որդին Թալասցի (Կեսարիա) Բարթոյ Կիւլպէնեկեանի:

ղըրիա եւ 1874ին ամուսնացած, բարեսէր հայուհի մը, Ստիվի սեղանաւորապետ Եռուսեփեանի աղջկան՝ Օրիորդ Եբանուհիի հետ:

Արրահամ փաշա Բարթոյ ունեցած է հանրային բեղուն գործունէութիւն. անդամակցած է 1900էն 1905 Ալեքսանդրիոյ Թեմական ժողովին եւ պետութեան կողմէ ճանչցուած է իբրեւ հայ համայնքին պետ (մխիկվելի): Արրահամ Փաշա Բարթոյ յայտնի է որպէս բարեսէր ազգային եւ կնոջը՝ Տիկին Եբանուհիին հետ, իր առատաձեւութեամբ օժանդակած ազգային կարիքներուն եւ Ս. Եկեղեցւոյ պայծառութեան: Այսպէս, վերստին իւղանկարել տըւած է Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ նկարները եւ նորոգել տուած խաչկալը, ինչպէս ցոյց կուտայ եկեղեցւոյ մէջ զետեղուած մարմարեայ յիշատակարան-արձանագրու թիւեր: Իսկ իր բարեպաշտ կողակիցը, գանազան առիթներով եկեղեցական զգեստներ, երեք մեծ եւ ութը զոյգ շաւեր նուիրած է:

Արրահամ Փաշա Բարթոյ, յայտնի է նաեւ իր բարեգործութիւններով: 1878ին Ալեքսանդրիոյ ՊԱՊ-ՇԱՐԻԻ թաղին մէջ (այժմ Շաթպի) գտնուող հայոց գերեզմանատան շրջապատումի ծախքերուն մասնակցած է 500 ոսկեդամ Փրանքով: Իսկ էրբ 1907ին Ալեքսանդրիոյ մէջ կը հիմնուի Հայկական Բարեգործական Միութեան տեղական մասնաժողովը Արրահամ Փաշա Բարթոյ 1000 (ՀԱՁԱՐ) ելիպտոսական ոսկի մուսքի տուրք վճարելով անդամակցած է մեր Միութեան, ինչ որ իր հայրենասիրական բարձր գիտակցութեան վաւերական մէկ փաստը պէտք է համարել, այս առթիւ է որ

Արրահամ ծնած է Ալեքսանդրիոյ մէջ, 21 Սեպտեմբեր 1850ին եւ իր նախնական կրթութիւնը ստացած նոյն քաղաքին մէջ: Հետագային յաճախած է Երուսաղէմի Սըրբոց Յակոբեանց Վանքի Ժառանգաւորաց վարժարանը, ուր իրեն դասընկեր ունեցած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ հանդուցեալ Հայրապետը, էրջանկայիշատակ Սահակ Կաթողիկոս Սապաւեանը: Ժառանգաւորացի շրջանը աւարտել յետոյ, Երիտասարդ Բարթոյ վերադարձած է իր ծննդավայրը՝ Ալեքսան-

Միութիւնը զինքը ԲԱՐԵՐԱՐ ԱՆԴԱՄ հըռ-
շակած է :

Տաճկահայաստանի ներքին յետամնաց
դաւառներու մէջ զմարտականք բանալու իր
հանրանուէր ծրարումն ու զործունէու-
թեամբը հանրաժանօթ Հայոց Միացեալ Ըն-
կերութիւնը, որ հիմնուած էր 1880ին, վե-
րակազմուեցաւ Օսմանեան Սահմանադրու-
թեան վերահռչակման օրերուն, այսինքն
1908ին : Աբրահամ Փաշա անտարբեր շմոց
այս ազդաշէն Միութեան հանգչպ, ստաս-
րեց անոր զործունէութեան 2500 սակեղրամ
Քրանիէ նպաստ մը յատկացնելով անոր
վարձարանական ծախքէն ու յիշեալ Մի-
ութեան տեսական օժանդակութիւն մը ա-
պահովելու նպատակով, իր նախադասու-
թեան տակ կողմեց ՄԻՍՅԱՒԱԼԻ օժանդակ
Մարմին մը՝ հետեւեալ անձնակազմով .

Տիգրան Կաժարական	Փոխ-նախագահ
Մէլք Միհրան Թելեան	Ատենադպիր
Գէորգ Իփէքեան	Գանձապետ
Իսկ Արիստակէս Ղազարեան,	Լեւոն
Մկրտիչեան եւ Լեւոն Պէրպէրեան,	Խոր-
հըրդակներ :	

Աբրահամ Փաշա Բարթոյ շատ սիրուած
ու յարգուած անձնաւորութիւն մըն էր Ա-
լեքսանդրիոյ հայ դպրութիւն մէջ եւ մեծ
վարկ կը վայելէր պետական, պաշտական
եւ միջազգային շրջանակներէն ներս : Թըր-
քական կառավարութիւնը զինքը պատուած
էր Մէլքիսէի Բ. եւ Օսմանիէի Չրդ աստի-
ճանի պաւտանչաններով, Պարսկական կա-
ռավարութիւնը՝ ԱՌԻԻԾ-ԱՐԵԳԱԿ մեծ ժա-
պաէնով . իսկ Ռուսական, Հայկչական,
Թունուրական, Բորթուկաշեան եւ Սպանիա-
կան կառավարութիւններն ալ արժանեաց
չքանչաններով :

Աբրահամ Փաշա Բարթոյ 15 Յուլիս
1914ին կնքեց իր մահկանացուն եւ իր ա-
ճիւնները խախտական հրահանգրով ամ-
փոփուեցան Ալեքսանդրիոյ Ս. Պօղոս Պետ-
րոս եկեղեցոյ շրջափակին մէջ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱՐՏԱՇԷԱ՛

Կեանք Գահիրէի Հ. Բ. Ը. Միութենէն Ներս

Գահիրէի Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կազմա-
կերպած է Երեսասարգաց Մշակութային
Մարմինը եւ զայն կը հովանաւորէ, քաջա-
բերելով երկան երիտասարդութեան մշա-
կութային ճիղերը, եւ այս անչութեամբ
ըլլալիք նիւթական գոհարութեանց առջեւ
չբնկրելիր : Նիւթական եւ բարոյական այս
գոհարութեանց բուն նորասակն է ՊԱՀՊԱՆԵԼ
ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԳՈՒԹԻՒՆԸ օտար ազնե-
ցութիւններէ, սպարպայնացումէ, օտարա-
ցումէ, եւ այս նպատակաւ ալ կը կազմա-
կերպէ հայադիտական դասախօսութիւններ,
ազգային-լրտական ասէրու ասփիլ պեղ-
յաշտարով հանդէսներ, հայադիտական
նիւթերու շուք՝ ազատ հարցումներու երե-
կաներ, հաւաքական պայտներ, շարժա-
պատկերի հրահանգի ներկայացումներ եւ-
այլն : Կը քաջաբերէ երիտասարդ ոյժերու
սանձախօսական, արտասանական, նկար-
չական եւ շարժարական ճիղերը եւ զանա-
զան պարզեւներով կը վարձատրէ լուսադոյն
եւ յաջողակ տարրերը :

1964 տարին ամառամրուեցաւ սոփորա-
կան հանդէսով մը, որ տեղի ունեցաւ Յուն-
ուար 3ին Հայ Գեղ. Միութեան սրահին մէջ,
Միութեանս անդամ երիտասարդ սերունդին
ներկայութեան : Գործադրուեցաւ պեղար-
ուեստական յայտարար : Օրուան բանախօսն
էր Պր. Ս. Շալճեան, որ խանդավառ ճառով
մը պատկերացուց Հ. Բ. Ը. Միութեան համ-
րանուէր զործունէութիւնը Սփիւռքի հայ
իրականութեան մէջ :

10 Յունուար — Բանախօսեց Պր. Հայկ
ժամէսչեան, նիւթ ունենալով «Նորակառոյց
Զրամբարը», շատ հետաքրքրական այս դա-
սախօսութիւնը ունեղդրուեցաւ մեծ հաճոյ-
քով :

17 Յունուար — Բանախօսեց Տիար Ա-
րամ Մովսէսեան : Նիւթն էր ԱՌՈՂՁ եւ

ԿԱՅՏԱՌ մնալ: Յարգելի դատաւար խօսեցաւ երկասարդութիւնը հետաքրքրող այս շահեկան նիւթին շուրջ, եւ ջերմապէս դնուհատեցաւ:

7 Փետրուար — Տօն ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ Զօրավարաց: Դասախօսէ էր հանրածառօթ բեմ բառաց Պր. Համբարձում Գարսեան, որ գիտցաւ ոգևորել մեր երիտասարդները իր ս ժեղ ճատովը եւ հայրենաշունջ խորհրդածութիւններովը:

21 Փետրուար — Բանախօսեց Բժիշկ Ծառար Արարատ Քրիսեան, բարեջնորճ գաւակը բողբոջապատէ ուսուցիչ Պր. Պր. Արարատ Քրիսեանի: Յարգելի բանախօսին նիւթն էր — Հօրմանները եւ անոնց հաւատարակչուած արքայապետութիւնը: Կորուքիւն մըն էր յարգելի Բժիշկին նիւթը, որ սովայն գիտցաւ մեծ ճարտարութեամբ եւ հմտութեամբ զայն ներկայացնելով հասկընալի բլաւ իր երիտասարդ ունկնդիրներուն:

6 Մարտ — Նկարիչ Իրադնոյ Կոճամանեան խօսեցաւ իրեն յատուկ ոգևորութեամբ նկարչութեան ՎԵՐԱԾՆՆԴԵԱՆ Շրջանի մասին:

14 Մարտ — Առաքել Միխայէլեան երիտասարդին սիրագործութիւնը, բնարանով խօսեցաւ Պր. Ս. Շալճեան, ներկայացնելով յիշեալ երիտասարդին յանդուգն ճամբորդութիւնը թրքական Հաբատանի բնակչին, աւելով բնորոշ տեղեկութիւններ հայկական նահանգներու մասին, որոնք ցարդ պատասխարուած չեն:

21 Մարտ — Տիկին Վարդուհի Տատուրեան Անուանի գրագիտուհի ՍԻՊԻԼԻ Կեանքն ու գործը ներկայացուց ինամբով պատրաստուած դասախօսութեամբ մը, զոր ունկնդիրեցինք մեծ հաճոյքով եւ հետաքրքրութեամբ:

17 Ապրիլ — Ոգևորչում եղիպտահայութեան մեծ բարերար Վանեցի Ազա ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԱՂՈՒՍՏԻ: Դասախօսեց Երասխան վարժարանի Տնօրէն Պր. Տիգրան Պապիկեան, որ մեծ բարերարին կեանքը ներկայացուց իր բոլոր մանրամասնութեանց մէջ, շատ

հետաքրքրական կերպով:

1 Մայիս — Ապրիլ 24ի ողբերգութիւնը նիւթին շուրջ խօսեցաւ Պր. Ս. Շալճեան, պատմական անհերքելի տուեալներու օժանդակութեամբ Սուլթանական Թուրքոյ հայաջինջ քաղաքակրթութիւնը բացատրեց եւ մեր հաւատարմ ժողովուրդին նահատակութիւնը ոգևորեց:

8 Մայիս — Շէյքսպիրի մահուան 400-ամեակի առթիւ դասախօսեց Պր. Արմէն Տատուր, անդրադառնալով նաեւ հայոց մէջ Շէյքսպիրի վայելած հմայքին:

Մայիս ամսուան 15ին դասախօսութիւնները բնահատուկացան, որպէսզի ուսանողութիւնը քննութեանց պատրաստուի:

Ամանային դասախօսութեանց շարքը վերսկսաւ 10 Յուլիսին, հետաքրքրաշարժ դասախօսութեամբ Օրիորդ Անահիտ Բրտանի, որ մեզի ներկայացուց ՀԱՅ ԵՒՌՈՒՍԱՂԵՄԸ:

31 Յուլիսին ունեցանք երիտասարդ նոր բանախօսուհի մը, յանձինն Օր. Քրիտին Համբիկեանի, որ հմտութեամբ խօսեցաւ ԽՄԽԻՍԻԱՆ 16 հանրապետութեանց Մշակութային կեանքի մասին, ծանրանալով անչուչ մեր Հայրենիքի վերածննդը Հայաստանի վերելքի վրայ:

Վերջին դասախօսութիւնը կատարեց Օրիորդ Երանուհի Վահրէճեան, 28 Օգոստոսին, նիւթ ունեւալով Դանիէլ Վարուժանի կեանքն ու գործը: Օրիորդ Վահրէճեանի ինամբով պարծաւած այս դասախօսութիւնը ունկնդրուեցաւ մեծ հաճոյքով:

1963-1964 զարոյցական տարեշրջանին հայ շրջանաւարաններուն ի պատիւ Յուլիս ամսուան 3ին, Միութեան հաւաքովայնին մէջ սարքուեցաւ պաղպաղակահան մը, նախագահութեամբ Միութեանս փոխ-անանարեան Պր. Ե. Սիմոնօֆի, որ շահեկան բանախօսութեամբ մը, երիտասարդութեան օգտակար թեւազրուութիւններ բուռ:

Բացի այս դասախօսական հաւաքութիւններէն, կազմակերպուեցան նաեւ, ամէն ամիս, ազատ հարցումներու երեկոներ, ազգային,

պատմական, աշխարհագրական, զրական և այլ նվաճերու շուրջ:

Յուրաքանչյուր ամերիկեան, հայկական և խորհրդային շարժանկարային պատկերներ, բոլորն ալ բարոյային և դաստիարակիչ:

Իսկ 1964 կարգաւորուող դէպքի ՀԱՅՐԵՆԻՔ մեկնող Միութեանս ԵՐԵՎ քննիչներուն ի պատիւ սարքանցաւ վախճուչ ընդունելութիւն մը Վարչութեանս ներկայութեան: Գործադրուեցաւ գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր:

1964 տարուոյ ձմեռնային շրջանի դաստիարակչական շարքը սկսաւ ՈՒՐԲԱԹ, 9 Հոկտեմբեր, բանախօսեց Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ բարեջան հովիւ՝ Վերապատելի ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ, Թարգմանչաց Տօնին առնչութեամբ: Հաւաքոյթը

բացաւ Տիար Ս. Շալճեան, որ դրուատալից բառերով ողջունեց Վերապատուելի Թումելիկեանի լեզուէս և Հ.Բ.Ը. Միութեան Ամերիկայի Կեդր. Վարչութեան փոխ-նախագահ Տոբթ. Վարդգէս Մկրտիչեանի ներկայութիւնը Բարեկարգականի Տան մէջ, անդրադարձաւ օրուան տօնին, շեշտեց նպատակը ազգային այս հանդիսութեանց և անոնց օգտակարութիւնը ազգային թէ՛ կրօնական իմաստով և հրաւիրեց օրուան բանախօսը՝ Վերապ. Թութիկեանը, որ իր հայրենաշունչ դաստիարակչամբ հրահրէ մեր մասաղ սերունդի հայրենասիրական զգացումները: Ընդհանուր ծափերու մէջ խօսք առաւ յարգելի բանախօսը, և ընտիր հայերէնով մը պատմականը բրաւ գրոց գիւտին: Ծանրացաւ Աստուածաշունչ Մասեանի թարգմանութեան՝ կարեւորութեանը վրայ, և ոչուորութեամբ պանծացուց Հայ Ազգային Մշակոյթի վարդապետ հանդուանները և վերջապէս հրաւիրեց իր երիտասարդ ունկըղիւրները որ հաւաքով, գուրգուրանքով պահեն-պահպանեն հայ լեզուն:

Ապա խօսք առաւ յարգելի Տոբթ. Մկրտիչեան, որ շեշտեց Ազգային Մշակոյթի կարեւորութիւնը ժողովուրդի մը համար և ծանրացաւ Մայր Հայրենիքի մէջ իրադարձուած ճարտարարուեստական և մշակութային հսկայ յանձնարարութեան վրայ, որուն սկանառես եզած է ինք, երբ նախանցեալ ապրիլ Հայրենիք այցելած էր և հրաւիրեց նոր սերունդը պարծանք զգալ ՀԱՅ ԵՐԵՎ՝ նոսն համար: Տեղի ունեցաւ զովայուցիչներով պատասխարութիւն, և ներկաները մեկնեցան Թարգմանչաց սուրբերուն յիշատակը յարգած ըլլալու դոհուեակութեամբ:

ԿԵՂՐՈՆԱԿԱՆՅԻ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԶԱՅՆԵՐ

ՆԵՐԳԱՂԹՆ

ՈՒ ԱՐՏԱԳԱՂԹՐ

Գրեց ժ.Ա.Գ. Մ. ԲԱՄԳՈՒԲՃԵԱՆ

Երեք տարի է որ, վերսկսած է հայրենապարծը եւ կարեւոր թիւով հայեր, անասլով հայրենի հողի կանչին, կը վերադառնան երկիր, մեք պապկնական հողերուն վերայ իրենց օճախը վերակառուցանելու նըպատակով:

Կան ուրիշ հայեր ալ, որոնք խմբովին կը գաղթեն անհարազատ օտար երկիրներ, անհրապոյր հորթգոններու տակ հաստառուելու համար:

Հայրենիք մեկնողները կ'առաջնորդեն հայրենի պատուիրակներ, որոնք ամէն կարելիութիւն եւ ապահովութիւն կ'ընծայեն մեք ներգաղթող հարադատներուն, որպէսզի առանց դժուարութեան եւ նիւթական գոհազուրկեանց, անոնք վերադառնան հայրենիք, ուր Պետութիւնը անոնց ապահոված է բնակարան, աշխատանք եւ կենցաղային պայմաններ: Հայրենիք վերադարձող ամէն հայ առաջին օրէն իսկ կը վայելէ քաղաքացիական իրաւունքներ, եւ կ'ընայ, իր հետք տանիլ իր ալիւտը ծնողքը, եթէ ունի, որ իր կարգին պետական նպատ ստանալով կըրնայ մինչեւ իր կեանիք վերջալոյսը ապահով, նիւթական կարիքներէ բոլորովին ազատ, կեանք մը ապրիլ խաղաղութեամբ:

Տարբեր է սակայն վիճակը ՕՏԱՐ երկիրներ դացող հայուն, որ ո'չ միայն գրկուած է հայրենի պետութեան պաշտպանութեան եւ դուրգութեան, այլ եւ դատապարտուած է նիւթական եւ բարոյական շատ ծանր գոհազուրկեանց, իր որդիական պարտականութիւնը ուրանալու տխուր եւ անօթալի հարկադրանքին եւ անձանօթ ու հեռուոր աշխարհի մը ընծայած խարուսիկ, անիրական եւ եեթադրական կըջանկու թեան...

Միամիտ, եւ ինքնահաւան հայերու այս խումբերը կ'երթան վստահելով իրենց երիտասարդութեան, իրենց ուսումնական առաւել կամ նուազ կարողութեանց եւ հազիւ սաք գրած իրենց երազած երկիրը, արդէն

կը դիմադրուեն կենսապայքարի տաժանելի դժուարութիւններ, արհամարհուած գաղթականի յուսահատական եւ դժնդուկ պայմանները:

Մինչ, հայրենի հողին վրայ վերահաստատուող հայուն կեանքը առաջին օրէն իսկ բարեխառած է, օտար երկիր պատաստանած դաղթական հայլ իր բակտն վառուակին կարեւոր մէկ մասը պէտք է յատկացնէ վարձքի, կահ-կարասիի եւ կենցաղային այլ կարիքներու ինքնաշարժ, հեռախօս, շայնտս-իլուս, եւայլն եւայլն. . . եւ պիտի սպասէ տարիներո՞վ, կատարեալ գրկանքի մէջ քաղքըչելով իր կեանքը, լաւ օրերու յոյսով...

Եւ առապէս եղած չէ՞ միթէ կեանքը մեր բոլոր դաղթական եղբայրներուն եւ քոյրերուն, որոնք աշխարհի այլ եւ այլ մասերուն մէջ ցրուած, հեռուցեալ հայաձ-ձուրուած են զիրենք շրջապատող դանդուածնկտուն մէջ:

Ո՞ր երկիրքին տակ հայ դաղթականը երկար եւ լարօր կեանք ունեցած է. կահաստանի՞, Հունգարիո՞յ, Հոլանտայի՞, Ինտոնեզիայի՞ թէ Հնդկաստանի՞ մէջ:

Յուսիլ է որ մեք ժողովուրդը, հակառակ ԴԱԲԱՌՈՐ փորձառութեանը, չ'ուզեր ըմբռնել թախառշրջիկ կեանքի, դաղթա-

կանական կենցաղի անտանելի եւ ամօթալի կեանքի պայմանները, եւ հակառակ որ շատ լաւ կը զիտակցի իր եւ իր սեբունդներուն վիճակուած ախու ճակատադրին, կը նա - իւրեւորէ օտարի դրան անջեւ իբր մուրացիկ ման գալ, քան հայրենի Երկրին մէջ՝ որպէս ազատ եւ հարազատ քաղաքացի:

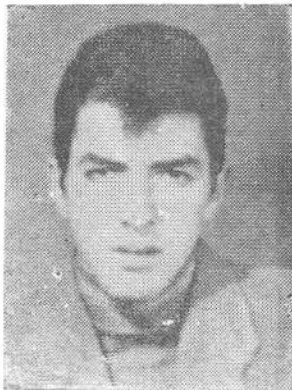
Եւ պատմութիւնը կը կրկնուի անգա - դար, որմէ խրատուելու եւ օգտուելու իմաս տութիւնը տարաբաղաբար կ'օրհնցուցած ենք այժմ:

Հայրենի երկրի կառավարութիւնը ներ - դաղիք, ալ խօսքով՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՊԺԱ -

Ա Ր Ա Բ Ա Կ Ա Ն

Գրեց ԵՌՈՒՊԱՐ ՂԱՅԱՐԵԱՆ

Արաբական թատրոնը շուրջ Մէկ Դարու կեանք ունի: Աւելորդ է ըսել թէ, ինչպէս արեւելեան շատ մը ժողովուրդներու մօտ, արարներն ալ նախապէս անտարբեր գտնու - ւած են զէպի թատրոնը. թատերդութիւնը

դրականութեան արհամարհուած ճիւղն էր, իսկ գերասանը ո՛չ միայն իր գործէն կը վը - տարուէր, ալ եւ իր ապրած խղաքէն հե - ոտու վայր մը կ'աքսորուէր: Այսուհանդերձ կրնանք ըսել թէ արար ժողովուրդին զիրքը զէպի թատրոնը փոխուած է կէս դարի ի վեր, եւ գերասանն ալ արժանացած ժողո - վուրդի յարգանքին:

Արաբական թատրոնին բուն հիմնադիրը եղած է լիբանանցի Մարօն էլ Նաքաշը 1817-

կերպելով, արտահայտութեան հայութիւ - նը, որ գաղթականի կեանքը կ'ապրի, կ'ուղչ ընդունիլ մայր հողին վրայ եւ կ'ուղչ սըր - բաղրել մեր պատմութեան մեծագոյն սխա - լը՝ արտազայիք, եւ կ'ազմակերպել կուռ, միապաշար եւ միօրինակ դաստիարակու - թեամբ մարդուած եւ պատրաստուած ժողո - վուրդ մը, բուն եւ գիտակից հայրենասի - բութեամբ, զօրաւոր իր երիտասարդ հայ - բնիքին մէջ, ի հեճուելս 1915ի համատարած սպանդութեան եւ մեր թշնամիին ցեղասպան պայարքներուն:

Թ Ա Տ Ո Ր Ն Ը

1855: Էլ Նազաշ թատերական արուեստին նուիրուելէ առաջ զբօսաշրջիկ մը եղած է, եւ այցելած բազմաթիւ երկիրներ: Ժամանակ մը ապրեցաւ Իտալիոյ մէջ, ուր այցելեց թանգարաններն ու թատերասրահները եւ ըմբռնեց թատրոնին դաստիարակիչ արժէքը եւ որոշեց իր հայրենիք վերագործին, ծա - ոռայել արաբական բեմին: Արդարեւ Լիբա - նանի մէջ լծուեցաւ աշխատանքի եւ իր տան տանիքին վրայ, չաջորդաբար բեմադրեց Մոլիէռի ԿՅԾԻՆ եւ Ապուլ Ապուլ Հասանը:

Նաքաշէն վերջ բեմին վրայ կը յայտնը - ւի Սաբիտցի Ապուլ Հասան էլ Ադանին, որ իր խումբովը չըջատույտի ելաւ արաբական երկիրները եւ այցելեց նաեւ Եդիպոսս:

Ապանիէն ետք, յաջորդաբար Եդիպոսս այցելեցին արաբական ուրիշ խումբեր, ինչ - պէս Սելիմ էլ Նաքաշի, Ուրտահի, Բաքան - տար Ֆարահի խումբերը:

Կազեուր է սակայն հոս յիշել որ, Եդիպ - տոսի մէջ արաբական թատրոնը հիմնած է Եագուպ Սանու հոչակաւոր քննադատը, որ կը ճանչցուէր Ալիսոցաւորը մականունով:

Սանու, Իտալիա զբոլուեցաւ եւրոպական լեզուներ ուսանելու, վերագործին իր ընկեր ներքէն եւ աշակերտներէն խումբ մը կազմեց եւ իր առաջին ներկայացումը տուաւ Խալ - վալան սրահին մէջ 11 Յունուար 1870ին: Ա - պա իրաջու ետեւէ բեմադրեց 30ի շարի դա -

ւեչտահաղեր: Զինքը պատուեցին Եզրպտոսի Մորիէոը անուանելով:

1905ին Շէյխ Սալամա Հեկադին կազմեց առաջին մնայուն թատերախումբը Եզրպտոսի մէջ: Հեկադի իր խումբին առաջին երգիչն ու դերակատարն էր, իսկ ներկայացուցուցած դործերը՝ մեծ մասամբ օբերէթներ էին: Հեկադի մեծ յաջողութիւն գտաւ, իր հայրենակիցները զինքը վարձատրեցին: Գրեթէ անարար Հեկադի ծանօթ կերպով հիւանդացու եւ հարկադրուեցաւ խումբէն քաշուել: Իր ընկերները կազմեցին նոր խումբ մը՝ ՕՔԱՇԱն եւ ներկայացուցին Սարսուի ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ նման լուրջ խաղեր:

1910ին Եզրպտոս վերադարձաւ ԺՈՐԺ ԱՊԻԱՏը, Ֆրանսական խումբի մը հետ, եւ ներկայացուց Օրբելայի թատերադրանքին մէջ ԼՈՒԻ 11րդը, (ողբելովութիւն 5 արարով - հեղինակութիւն Գազիմէր Տըլափինէի): Այս ներկայացումին ներկայ էր օրուան կրթական նախարարը՝ երջանկայիշատակ Սաստ Զաղլուլ, որ քաջաբերեց Ժորժը եւ սրահանջեց որ արաբական թատերախումբ մը կազմէ: Ժորժ չուտով կազմակերպեց իր խումբը եւ ներկայացուց կարենոր թատերախաղեր, ինչպէս Օթելլո, Ճափոնական Պատիւը, Հաւատաբքը, Կայսրը, Կղէտպարան:

1915ին Ազիզ Իիտ իր կազմած թատերախումբին մէջ բեմ բարձրացուց առաջին եզրպտացի կինը, դերասանուհի՝ ՄՈՒՆԻՐԱ ԷԼ ՄԱՀՏԻԱն: Ժամանակ մը վերջ Ազիզ Իիտ բեմ բարձրացուց նաեւ ուրիշ դերասանուհի մը՝ ՌՈԶԱԼԵՆՈՒՍԷՖը ինչպէս նաեւ նշանաւոր կատակերգակ նակիր էլ Րիհանին:

1916ին Նակիր էլ Րիհանին կազմեց իր անձնական խումբը եւ յետագային ունեցաւ իր սեփական թատրոնը Էմատէրոնի փողոցին վրայ: Նակիրպ, շատ սիրուեցաւ ժողովուրդէն, եւ իր ներկայացուցած խաղերը, որոնք կատակերգութիւններ էին, միշտ

փնտռուեցան: Բեմադրուց ի մէջ այլոց «Թող քեզ տեսնեմք», «Ենդժաւուրուքիւն չեմք ուզեր» եւ «Բէլֆօրդ պէս»... Եւ այլ զամէտներ, որոնք սկիզբները ներկայացուեցան ԱԼ Իթիսիանա սրահին մէջ: Րիհանի հուշակաւոր դարձաւ իր ԲէՇՔէՇ ՊէՅ դերով:

Րիհանիէն վերջ վայելեցաւ ԱԼԻ ԷԼ Քասարը որ Մատենիք սրահին մէջ կը խաղալ: Քասարէն յետոյ արաբական թատրոնը սրահ մը թող չըջան մը ունեցաւ, մինչեւ որ ասպարէզ Էջան Ճաթմա Րիշտիի եւ Եուսէֆ Ուահպիի Ռամաէս խումբերը:

Եուսէֆ Ուահպի Իտալիա գացած էր թատերական արուեստին հմտանալու: Վերադարձին ան կազմեց իր Ռամսիս խումբը եւ ներկայացուց շարք մը թատերախաղեր, ինչպէս Րամփուքիմ, Խոստովանմանի աթոռը, Կանանչ սեղանը, Փողոցի տղաքը, Ազիատներու տղաքը, Հարուստներու տղաքը, եւ այլն: Եուսէֆ Ուահպի շատ սիրուեցաւ իր ժողովուրդէն, մանաւանդ մտաւորական դասակարգէն: Զինքը կոչած են Արաբական Թատրոնի պետը:

Յետագային կազմուեցաւ ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԱՏԵՐԱՆՈՒՄԲը, մեծ բանաստեղծ ԽԱԼԻՄ ՄՈՒԹՐԱՆԻ նախադասութեամբ:

1952ին ետք, եւ մասնաւորապէս արուեստագէտ նախարար Տոքթոր ՀԱԹԻՄԻ օրով, մեծ ճիգեր թափուեցան արաբական թատերական կեանքը առաւել եւս ոգեւորելու եւ հանրութեան սիրելի ձև համար:

Ներկայիս բազմաթիւ թատերախումբ կը գործեն, ինչպէս Թելիվիզիոնի խումբերը, Ազգային խումբը, Էլ Րիհանի խումբը, Խալայի Եասիմի խումբը, Թաեխյա Քարեօֆայի խումբը եւ այլ երկրորդական խումբեր:

Ահաւասիկ մէկ դարու պատմութիւնը արաբական թատրոնին:

ԵԳԻՊՏԱՑԻ ՄՐԱԻՈՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԱՊՊԱՍ ՄԱՀՄՈՒՏ ԷԼ ԱՔՔԱՏ

Եգիպտոսի ժամանակակից մտաւորական ամենակարգաւորուն ղեմքերէն մէկը եղած է Ապպաս Մահմուտ էլ Աքքատ որ եգիպտոսի լաւագոյն գրական ղեմքերու կողմէ կը ներկայացուի որպէս բարձրագոյն մտաւորական: Այսուհանդերձ ան ունեցած է իր հակառակորդները, որոնք զինքը յետադիմական մէկը կը նկատէին իր պաշտփարներուն համար եւ յետամնաց՝ իր գրական ոճին կապակցութեամբ:

Հոգեբանական անկիւնէն ծառենալով, կը տեսնենք թէ Ապպաս ինքնալատուս անձնաւորութիւն մըն է, իր պաշտփարներուն ճշդութեանը համոզուած եւ զանոնք պարտադրելու բուն տենջանքով համակուած: Այս դորանոր նկարագիրը բաւականին սուկուն շղթայ մըն էր պահելու համար բարեկամական եւ թշնամական կապերը: Ասանց ստորջ տեղեկութիւններ ունենալու, կը կարծենք թէ ան զրահան սպարէզը իջած է 1910էն առաջ, երբ երկու հասանքներ կը ողակուէին Եգիպտոսի սոցալիս եւ մշակութային կեանքը: Այս հասանքներէն մէկն էր հայրենական Մահմետականութիւնը, իսկ երկրորդը՝ Հայրենական Եգիպտականութիւնը:

Առաջին հոսանքը՝ հայրենական Մահմետականութիւնը կը ձգտէր ամբարնդելու Օսմանեան կառավարութեան կապը մեր հայրենիքին՝ Եգիպտոսի հետ: Իսկ երկրորդը՝ հայրենական եգիպտականութիւնը կը հետապնդէր բաժարցազակայէս Անկախ Եգիպտոս մը, ձերբազատուած կայսերապաշտական շղթաներէ: Աքքատ հակեցաւ առաջին հոսանքին, մահմետական Եգիպտոսը նկատելով բուն իսկ եգիպտական ժողովուրդը եւ ուղեց ծառայել անոր վերելքին, երկրորդ հոսանքը նկատելով մտաւորականներու եւ ուսումնական մարդոց կողմէ ստեղծուած շարժում մը, որուն օգտակարութեան չէր հա-

ւատար:

Հակառակ ժողովուրդին կապուած եւ անոր յառաջդիմութեան համար ասպարէզ իջած ըլլալուն, Աքքատ, այս անուանի մտաւորականը 1924ին, իր ԴԵՄՈՍ ԱՐՔԱՆ (Դեմոս կը նշանակէ ժողովուրդ) խորագրով գրութեան մէջ սուր քննադատութեան կ'ընթարկէր իր ժողովուրդին թերի կողմերը եւ կը պարզէր իր մտածումները՝ անոր մասին:

Աքքատ խիշտախած էր ղէպի փառք, ղէպի վեհ: Նպատակներ: Գրած է մեծ ղեմքբու մասին, սրանծացնելով անոնց կատարած հանրանպատ գործը եւ ինքզինքը կը կոչէր ՏԱՂԱՆԴԱԻՈՐՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆԸ: Հետեւող մըն էր սկովտիացի հռչակաւոր պատմաբան եւ հրատարակագիր Թոմաս Քարլայ (1795-1881) ուղղութեան, որ ինքնաբարբար հասարակ մահկանացուներու բարոյական եւ մտաւոր վերելքին կը սատարէ, քանի որ ան — Քարլայ — կեանքի մէջ իտէպի հետապնդման ջատագովը հանդիսացած է:

Աքքատ, անիննայօրէն հարուածած է միջակութիւնները, որոնց կարգին դասած է համբաւաւոր բանաստեղծ Ա.Ղ.Մ.Յ. ՇԱՌԻՔԻՆ եւ բուն կերպով յարձակած է անոր վրայ: Հրատարակելով բանաստեղծական ինը տիպաներ, որոնց մէջ անիննայօրէն կը քննադատէ Շաուքին:

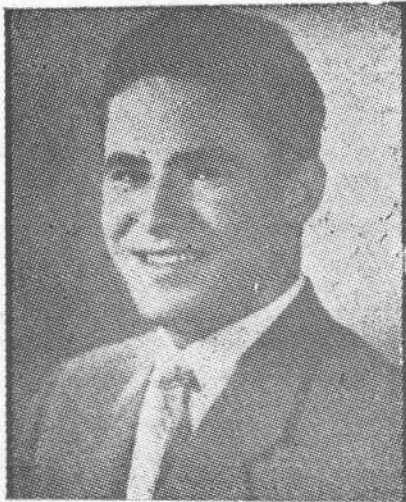
«Ըստ մեզի, կ'ըսէ Աքքատ, քանզի եւ փոշիի վերածել Շաուքի բանաստեղծութիւնները ամենաօգոյն յոգնութեան մը միայն կը կարօտի, մասնդի ան կը նմանի ծրնկաչօք հաշմանգամի մը որ ղէպի փառքի սլորտները կը սոցայ...»

«Անոր գրութիւնները պէտք է թաղուին գերեզմաններու խորը, փոխանակ հրատարակուելու:»

«Աքքատ կ'ամբաստանէ Շաուքին իրբեւ բանագոյ եւ Մոհամմէտ Ֆարաի մասին իր

ՄԵՐ ՇՐՋԱՆԱԻԱՐՏՆԵՐԸ

Գահիրէի Հ. Բ. Ը. Միւլթիւնը ուրախութեամբ կ'ողջունէ 1963-1964 կրթական տարիչը՝ ճանի հետեւեալ շրջանաւարտները, որոնք լաւագոյն նիշերով աւարտած են իրենց ուսման շրջանը եւ տիրացած համապատասխան դիպլոմային աստիճաններու:

Տոքթ. Արեգ Օհաննիսեան
Ատամնաբուժական Համալսարան

Օր. Արփինէ Կիրիւնկեան
Լիսէ Լա Լիպերթէ

Նադինան Գրիգոր

Առեւտրական Բարձր. վարժարան
Թոււայեանց Մկրտիչ Տոն Գոսօ 1

Պապիկեան Նունար »»

Պետրոսեան Շաւարշ »»

Սարգիսեան Զաւէն

Քոլէճ Տը Լա Սալ

Սեպուհեան Այաա

Գալուստեան Բարձր. վարժարան

դրած մասերդէն անոր լրացած ընդօրինակութիւնները իբր փաստ կը մատնանշէ:

Իր տիպաններուն երրորդ մասը դարձեալ յարձակում է ԱՏՖԿՊ Շաուքիի մասին, որուն դրած ՔՈՒՍՊԷԶ թատերախաղը կը հանդիսանայ իր քննադատութեանց թիրախը: Վերջապէս իր այս գիրքը միւսներուն նման կը ձգտի խորտակել հմայքը մեծ բանաստեղծին՝ ԱՏՖԿՊ Շաուքիին, եւ կ'արժէ ըսել թէ ան դաստիարակչական հանդամանքէ զուրկ է:

Չենք մոռնար սակայն իր անմահ գործերը, մանաւանդ բանաստեղծութիւնները,

որոնք կը սրբացնեն իր հարազատ ապրումները, թէ որպէս պարզ մարդ եւ թէ իբր դարդացեալ մտաւորական, մշակուած անձնաւորութիւն:

Վերջապէս Մասմուտ էլ Աքքաաի գրական մասուկը մեծ նպաստ մը եղաւ արարական գրականութեան համար եւ բանաստեղծութեան, իսկ որպէս եզրապատեց հայրենասէր, ան շեփորեց իր հայրենիքի ազատութիւնն ու անկախութիւնը, եւ խանդավառ բռնորով փառաբանեց ՆՈՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ վերածնունդը:

ՊԵՐՃ Յ. ԳՈԳՈՐԵԱՆ